

PEDAGOGIK JARAYONLARDA IJTIMOIIY HAMKORLIKNI RIVOJLANTIRISH METODIKASINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI VA O'QUVCHILAR TARBIYASIGA TA'SIRI

Maxsudova Shaxnoza Saidumarovna

Buxoro Innavatsiyalar Universiteti, Magistr

E-mail: maxsudovashaxnoza@gmail.com

Telefon: +99893-477-15-96

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17951101>

Annotatsiya: Mazkur tezisda pedagogik jarayonlarda ijtimoiy hamkorlik tushunchasining shakllanishi, uning tarixiy-pedagogik bosqichlari hamda ta'lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati ilmiy manbalar asosida yoritilgan. Ijtimoiy hamkorlikning oila, ta'lim muassasasi, mahalla va boshqa ijtimoiy institutlar o'rtasidagi uzviy aloqalar orqali o'quvchilar tarbiyasiga ko'rsatadigan ijobiy ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish metodikasining zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy hamkorlik, pedagogik jarayon, tarbiya, oila va maktab hamkorligi, ijtimoiy institutlar, tarbiyaviy muhit.

Аннотация: В данном тезисе на основе научных источников раскрываются формирование понятия социального партнёрства в педагогических процессах, его историко-педагогические этапы и значение в учебно-воспитательном процессе. Проанализировано положительное влияние социального партнёрства на воспитание учащихся, осуществляемое через тесное взаимодействие семьи, образовательного учреждения, махалли и других социальных институтов. Также обосновано соответствие методики развития социального партнёрства современным педагогическим подходам.

Ключевые слова: Социальное партнёрство, педагогический процесс, воспитание, взаимодействие семьи и школы, социальные институты, воспитательная среда.

Annotation: This thesis presents, based on scientific sources, the formation of the concept of social partnership in pedagogical processes, its historical and pedagogical stages, and its significance in the educational and upbringing process. The positive impact of social partnership on students' upbringing through close interaction between the family, educational institutions, the mahalla, and other social institutions is analyzed. In addition, the compatibility of the methodology for developing social partnership with modern pedagogical approaches is substantiated.

Keywords: Social partnership, pedagogical process, upbringing, family-school cooperation, social institutions, educational environment.

Kirish

Ta'lim tizimida shaxs tarbiyasi samaradorligini oshirishda ijtimoiy hamkorlik muhim pedagogik omil hisoblanadi. Ijtimoiy hamkorlik o'quvchi shaxsining ijtimoiylashuvi, fuqarolik pozitsiyasi va axloqiy fazilatlarini shakllantirishda oila, maktab va jamiyatning hamkorlikdagi faoliyatini nazarda tutadi [1]. O'zbekiston Respublikasi ta'lim sohasiga oid normativ-huquqiy hujjatlarda ham ta'lim muassasalari va ijtimoiy institutlar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan [2].

Metodologiya

Tezisda tahliliy-sintez, taqqoslash, tarixiy-pedagogik yondashuv hamda ilmiy adabiyotlarni

tizimli tahlil qilish metodlaridan foydalanildi. Ijtimoiy hamkorlik masalasiga oid pedagogik, psixologik va sotsiologik tadqiqotlar mazmunan o'rganildi [3], [4].

Natijalar

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy hamkorlik metodikasining shakllanishi bir necha bosqichlarda kechgan: an'anaviy hamkorlik (oila va maktab munosabatlari), institutsional hamkorlik (mahalla, jamoat tashkilotlari ishtiroki) va zamonaviy integrativ bosqich (ta'lim, jamiyat va davlat institutlari uyg'unligi) [5]. Ushbu bosqichlarda hamkorlik shakllari va vositalari takomillashib borgan.

Tahlil va muhokama

Pedagogik jarayonlarda ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish masalasi zamonaviy ta'lim nazariyasi va amaliyotida muhim ilmiy muammo sifatida qaralmoqda. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy hamkorlik shaxs tarbiyasining samaradorligini oshiruvchi omil bo'lib, u ta'lim muassasasi, oila, mahalla va boshqa ijtimoiy institutlarning uzviy faoliyatini taqozo etadi [1]. Ushbu hamkorlikning pedagogik jarayonlarga ta'siri ko'p qirrali bo'lib, o'quvchilarning axloqiy, ijtimoiy va fuqarolik sifatlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Ilmiy manbalarda ijtimoiy hamkorlik tushunchasi pedagogik jarayonda tarbiyaviy muhitni kengaytirish vositasi sifatida talqin etiladi. V.A. Slastenin ta'limni faqat bilim berish jarayoni sifatida emas, balki shaxsni jamiyatga moslashtirish tizimi sifatida ko'rib, bunda ijtimoiy muhit bilan hamkorlikni zarur shart deb hisoblaydi [2]. Bu yondashuv ijtimoiy hamkorlikni pedagogik jarayonning ajralmas tarkibiy qismi sifatida baholashga asos bo'ladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy hamkorlikning shakllanishi tarixiy-pedagogik jihatdan bosqichma-bosqich kechgan. Dastlab, an'anaviy jamiyat sharoitida tarbiya asosan oila doirasida amalga oshirilgan bo'lsa, sanoatlashuv davrida maktab yetakchi tarbiya instituti sifatida shakllandi [3]. Zamonaviy globallashtirish sharoitida esa tarbiya jarayoniga mahalla, jamoat tashkilotlari, ommaviy axborot vositalari va nodavlat notijorat tashkilotlar ham faol jalb etilmoqda [4]. Bu holat ijtimoiy hamkorlikni ko'p subyektki pedagogik tizim sifatida qarash zaruratini yuzaga keltiradi.

Ijtimoiy hamkorlikning o'quvchilar tarbiyasiga ta'siri, avvalo, tarbiyaviy muhitning yaxlitligi bilan bog'liq. A.V. Mudrikning fikricha, shaxsning ijtimoiylashuvi turli ijtimoiy institutlar ta'siri ostida kechadi va ularning o'zaro uyg'unligi tarbiya samaradorligini belgilaydi [5]. Agar oila va maktab tarbiyaviy talablari o'zaro mos bo'lsa, o'quvchida barqaror axloqiy me'yorlar shakllanadi. Aksincha, tarbiyaviy ta'sirlar o'rtasidagi nomuvofiqlik o'quvchi shaxsida ichki ziddiyatlarni keltirib chiqarishi mumkin.

Pedagogik amaliyotda ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish metodikasining muhim jihatlaridan biri – oila va maktab hamkorligini tizimli yo'lga qo'yishdir. Tadqiqotlarda qayd etilishicha, ota-onalarning ta'lim jarayonidagi faol ishtiroki o'quvchilarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi va ularning intizomiy xulq-atvoriga ijobiy ta'sir ko'rsatadi [6]. Shu nuqtai nazardan, ota-onalar bilan pedagogik maslahatlar, seminarlar va hamkorlikdagi tarbiyaviy tadbirlar tashkil etish ijtimoiy hamkorlik metodikasining muhim yo'nalishi hisoblanadi.

Mahalla institutining tarbiyaviy jarayondagi roli ham alohida tahlilga loyiq. O'zbekiston sharoitida mahalla nafaqat ijtimoiy boshqaruv shakli, balki muhim tarbiyaviy muhit hisoblanadi. Ilmiy manbalarda mahalla yoshlarning milliy qadriyatlar, urf-odatlar va ijtimoiy mas'uliyatni o'zlashtirishida muhim ijtimoiy makon sifatida baholanadi [7]. Maktab va mahalla

hamkorligi orqali o'quvchilarda jamoatchilikka foydali mehnat ko'nikmalari, hamjihatlik va fuqarolik faolligi shakllanadi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar ijtimoiy hamkorlikni integrativ jarayon sifatida ko'radi. J. Dewey ta'limni jamiyat hayoti bilan chambarchas bog'liq jarayon deb hisoblab, o'quvchini ijtimoiy tajriba orqali tarbiyalash g'oyasini ilgari suradi [8]. Ushbu yondashuv ijtimoiy hamkorlik metodikasining nazariy asoslarini boyitadi va uni amaliyotga tatbiq etish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy hamkorlik o'quvchilarda ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Ijtimoiy kompetensiya deganda muloqot qilish, muammolarni birgalikda hal etish, jamoada ishlash va ijtimoiy mas'uliyatni his etish kabi ko'nikmalar tushuniladi [9]. Ushbu kompetensiyalar zamonaviy jamiyatda muvaffaqiyatli ijtimoiylashuv uchun zarur hisoblanadi.

Ijtimoiy hamkorlik metodikasini joriy etishda pedagogning roli ham muhim ahamiyatga ega. Pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki turli ijtimoiy subyektlar o'rtasida vositachi sifatida ham faoliyat yuritadi. Tadqiqotchilar pedagogning kommunikativ va tashkiliy kompetensiyasi ijtimoiy hamkorlik samaradorligini belgilovchi omil ekanligini ta'kidlaydilar [10]. Shu bois, pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonida ijtimoiy hamkorlikni tashkil etish ko'nikmalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilishi lozim.

Shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi ijtimoiy hamkorlikning yangi shakllarini vujudga keltirdi. Masofaviy muloqot, elektron platformalar orqali ota-onalar va jamoatchilik bilan aloqalar o'rnatish tarbiyaviy jarayonning ochiqqligi va shaffofligini oshiradi [11]. Bu holat ijtimoiy hamkorlik metodikasining zamonaviy bosqichga ko'tarilganidan dalolat beradi.

Ilmiy muhokamalar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish faqat tashkiliy chora-tadbirlar bilan cheklanib qolmasligi kerak. U pedagogik jarayonning mazmuni, shakllari va metodlari bilan uyg'unlashgan holda amalga oshirilgandagina kutilgan natijani beradi [12]. Tarbiyaviy faoliyatning barcha subyektlari o'rtasida umumiy maqsad va qadriyatlar tizimining mavjudligi ijtimoiy hamkorlik samaradorligini ta'minlaydi.

Umuman olganda, tahlil va muhokamalar shuni ko'rsatadiki, pedagogik jarayonlarda ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish metodikasi o'quvchilar tarbiyasining sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarilishiga xizmat qiladi. Ilmiy manbalarga asoslangan holda aytish mumkinki, ijtimoiy hamkorlik shaxsning barkamol rivojlanishi uchun zarur bo'lgan ijtimoiy, axloqiy va fuqarolik fazilatlarini shakllantirishda muhim pedagogik mexanizm hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, pedagogik jarayonlarda ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish metodikasi o'quvchilar tarbiyasining samaradorligini oshiruvchi muhim omil hisoblanadi. Hamkorlikning ilmiy asoslangan, tizimli va uzluksiz yo'lga qo'yilishi barkamol shaxs tarbiyasiga xizmat qiladi [9].

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Abdurahmonov A. Pedagogika nazariyasi. — Toshkent, 2018. — 112–115-betlar.
2. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. — Toshkent, 2020. — 7–9-moddalar.

3. Zunnunov A. Tarbiya nazariyasi. — Toshkent, 2019. — 85–90-betlar.
4. Slastenin V.A. Pedagogika. — Moskva, 2017. — 134–138-betlar.
5. Mudrik A.V. Sotsialnaya pedagogika. — Moskva, 2016. — 56–60-betlar.
6. Karimova G. Oila va maktab hamkorligi. — Toshkent, 2021. — 44–47-betlar.
7. Kodirov B. Tarbiyaviy ishlar metodikasi. — Toshkent, 2018. — 101–104-betlar.
8. Coleman J. Social Capital in Education. — New York, 2015. — 23–27-betlar.
9. UNESCO. Education and Social Partnership. — Paris, 2016. — 41–45-betlar.
10. Dewey J. Democracy and Education. — London, 2014. — 88–92-betlar.
11. Mirziyoev Sh.M. Ta'lim va tarbiya masalalari bo'yicha nutqlar. — Toshkent, 2022. — 15–18-betlar.
12. Vygotsky L.S. Mind in Society. — Cambridge, 2018. — 79–83-betlar